

İ'layı Kelimetullah

Kaynak Kitap olarak, M.Fethullah Gülen: *İ'layı Kelimetullah ve Cihad* (178 s.), giriş ve birinci bölümünden itibaren 35 sayfa kadarına önceden göz atılabilir. İkinci bölümün ise, başlıklarına bakılarak, cihad hakkında daha derin fikir sahibi olunabilir. Ayrıca, dördüncü bölüm olan, Cihadın Kazandırdıklarının başlıkları da fikir verebilir.

<https://www.youtube.com/watch?v=ygniOqWBiql>

Hazirlik Sorulari

1. Ayetlere göre insanın dört vazifesi nelerdir?
2. Allah peygamberlere verdiği en önemli vazife nedir?
3. Osmanlı devletini çok kısa zamanda Dünya'nın en büyük gücü yapan nedir?
4. Günümüzde cihadi nasıl anlamalıyız?

Konuya başlama:

- Allah insan türünü niçin yaratmış olabilir? Şeklinde bir soruyla başlanabilir. Cevap olarak, Allah, bilinmek istiyordu, ve anlaşılacak için insanı yarattı.
- Başka bir soru: Peki insandan önceki varlıklar olan, melekler ve cin, şeytanlar Allah ı bilmede yeterli değiller miydi? Sorusuna, yeterli değillerdi, insan kendisine bahşedilen donanımlar ve kapasite olarak diğer varlıklardan daha üstün yaratılmıştır.
- Devam niteliğinde bir soru olarak: Peki, insanın en önemli vazifesi ne olabilir? Sorusuna, Allah ı, bilebildiği kadar tanıyabilmek, yani marifete ulaşmak, marifetin sonucu olarak da O'nu sevebilmek..
- Allah ı bilen insanın başka bir sorumluluğu da var mıdır? Evet vardır, O'nu başkalarına duyurmak.

Allah, Kendisini, en kapsamlı şekilde peygamberlerine bildirmiştir. Ayrıca yazılı metinler (Tevrat, Zebur, İncil, Kur'an) nazil ederek, Kendisi hakkında ve insanların dünya ve ahiret mutlulukları konusunda bilgileri bu kitapların içine koymuştur. Öncelikle her bireye düşen görev, marifetini artırması, ulaştığı Allah bilgisini başkalarına da ulaştırması gerekmektedir. Bizi bu konuda sorumlu tutan çeşitli ayetler vardır; ve farklı kavramlarla bizlere **sorumluluklarımız** hatırlatılmıştır:

1. Teblig, inzar, tezkir: Peygamberimizin ve onun davasına mirasçı olanların en temel görevlerinden birisi insanlara, Allah ın mesajını tebliğ etmek; uyararak; ve hatırlatmaktır. Bu konuyla ilgili Kur'an daki ayetlerden bazıları şöyledir:

“Ey Resul! Rabbinden sana indirilene **tebliğ et**. Eğer bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır.” (Maide 5:67; Nur 33:39).

“Kur'an ı Arapça olarak vahyettik ki, Mekke ve onun çevresindekileri **uyarman –inzar- ve asla şüphe olmayan toplanma günüyle onları korkutasın -inzar.**” (42:7).

“..sen onların üzerinde bir zorlayıcı değilsin; tehdidimden korkanlara Kur'an la **öğüt ver.**” (50:45).

Peygamberin bu görevi, onun ümmetinden kimselere de sorumluluk yüklemektedir.

2. Emr bil ma'ruf nahy anil munkar: İnsanları hayra çağırmak, onları iyiliğe yönlendirip, kötülükten alıkoymak Allah ın emridir. Bu emir Kur'an da, "Emr bil ma'ruf nahy anil munkar" olarak ifadesini bulmuştur. Bu terimin geçtiği ayetler için bakınız: Bu ayetlerde Allah ımız: "Ey müminler! İçinizden hayra çağırın, iyiliği yayıp, kötülükleri önleyen bir topluluk bulunsun!" Buyurmaktadır.

3. Davet: İnsanları Allah yoluna çağırmayı bize emreden ayetlerde geçen kavramlardan bir tanesi de da'vet kavramıdır. Bu kavramın geçtiği ayetlerden bazıları şöyledir:

"..sen durma, hakka davet et; sana emredildiği tarzda dosdoğru ol; sakın onların keyiflerine uyma.." (42:15).

"Sen insanları Allah yoluna hikmetle, güzel ve makul öğütlerle davet et; gerektiği zaman da onlarla en güzel tarzda mücadele et.." (16:125-126).

4. Cihad: Kur'an'da, inananları Allah yolunda mücadele etmeye davet etmede kullandığı kavramlardan birisi de *cihat*'tir. Zamanın gerektirdiği şartlara göre şekli değişiklikler arzeden cihat, yerinde farz, yerinde vacib, yerinde de mübah sayılmıştır.

Cihat illaki savaşmak, yani silahla mücadele etmek anlamına gelmemektedir. Kur'an da 30 kadar ayette geçen bu kavram, yalnızca dört yerde doğrudan silahlı mücadele anlamına gelmektedir (Qur'an 9:41, 73; 25:52; 66:9).

Cihad, Arapça CeHeDe kökünden gelmektedir. Cihat ın çeşitli anlamları vardır. Mesela, Mezhep imamlarımıza *müctehid* denilmektedir ki, bu kavram da cihat kökünden gelmektedir. Yani hakikate ulaşmak için yapılan zihinsel faaliyet de cihat ile ilgili bir durumdur.

Gerçi cihad, İslamın altı iman esası arasında yer almaz. Ancak, Allah yolunda mücadele etmek anlamıyla o, her müminin az çok nasipdar olması gereken bir faaliyettir.

Cihat, Allah'a giden yoldaki engelleri ortadan kaldırmaktır. Bir askeri kampanya dönüşünde Peygamberimiz a.s, şimdi küçük cihattan büyük cihada gidiyoruz, deyince, sahabe efendilerimiz, savaştan geliyoruz, ya Rasulallah, daha büyük cihad nedir deyince, nefis terbiyesidir, buyurmuştur. Demekki cihadın bir başka anlamı ya da boyutu da, nefsimizi eğitmek ve nefsanî arzularımıza karşı durabilmektir.

Cihadın bir başka boyutu da, sosyal boyutudur. Haksızlığa ve adaletsizliğe karşı gerektiğinde kuvvetle mücadele ederek, toplumu saldırganların tecavüzünden koruyarak ona hizmet etmektir.

"Özür sahibi olmaksızın cihaddan geri kalan müminlerle, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad eden müminler elbette bir olmaz. Allah onları derece bakımından daha üstün kılmıştır." (Nisa 4:95-96).

Allah'ın yüce adını âleme duyurma: i'lâ-yı kelimetullah

i'lâ-yı kelimetullah vazifesi, en kutsal vazifedir ve esas itibarıyla peygamber mesleğidir. Eğer, Allah nezdinde ondan daha kutsal bir vazife olsaydı Cenâb-ı Hak peygamber efendilerimiz gibi en seçkin kullarını o vazifeye gönderirdi. Oysaki, Allah Teâlâ, peygamberlerini i'lâ-yı kelimetullah vazifesiyle görevlendirmiş ve sürgünlerin, hapisanelerin, hakaretlere maruz kalmaların, işkencelerin, idam sehplarına götürülmelerin, hatta şehit edilmelerin çokça görüldüğü bu kutsal yola en güzide kullarını -bir manada- feda etmiştir. Şayet, Cenâb-ı Hak bir şeyi bu şekilde öne çıkarmışsa onu bizim arkaya çekmemiz mümkün değildir, bizim de o şeye aynı ölçüde değer vermemiz inanmış olmamızın gereğidir.

Ayrıca, i'lâ-yı kelimetullah, Rabb'imizin ve Efendimizin nâm-ı celîlinin dört bir yanda şehbal açması ve insanların cehalet zulûmatından kurtulup imanın aydınlığına ermeleri için, Allah'ın rızasını kazanmaya matuf olarak eda edilen bir vazifedir. Bu vazifenin semeresi rıza-yı ilahîdir. Yani, Cenâb-ı Hak cenneti verir, cennet nimetlerini tattırır, hatta cuma yamaçlarında cemâl-i bâkemâli'yle tecelli eder, ehl-i cenneti rü'yete mazhar kılar. Aliyyu'l-Kârî'nin ifadesiyle "Yazık o inanmayanlara, ne büyük hüsrandır onlarınki, müminler Cenab-ı Hak'ın cemaliyle sermest olarak Cennet nimetlerini bile unutturken onlar pişmanlık ve hasretle vurunur dövünürler." Evet, Cenab-ı Hak'ın cemalini görenler cennet nimetlerini dahi unuturlar. Zira, dünyanın binlerce sene mesûdâne hayatı, cennetin bir saatine mukabil gelmez. Cennetin de binlerce sene mesudâne hayatı, Cenâb-ı Hak'ın cemalini bir dakika görmeye mukabil değildir. Cenâb-ı Hak'ın cemâlini görmek de, O'nun kullarına bizzat "Ben sizden hoşnudum, artık size gazap etmeyeceğim" demesine asla mukabil gelmez. Öyleyse, esas olan O'nun rızasını kazanmak, hoşnutluğuna mazhar olmaktır. O'nun rızasına götüren en kestirme ve sağlam yol ise i'lâ-yı kelimetullah yoludur.

Diğer taraftan, Cîlî'nin ifadesiyle, hakiki insan-ı kâmil Peygamber Efendimiz (aleyhissalatü vesselam) ise -ki O'dur-, O'nun getirdiği din de hakiki, kâmil dindir. Zaten, Allah Teâlâ "İşte bugün sizin dininizi kemale erdirdim ve üzerinizdeki nimetimi tamamladım. Sizin için din olarak İslâm'ı seçtim." (Mâide, 5/3) diyor. Yani, "Bugüne kadar her Peygamber'e, her Safî'ye, her Velî'ye bazı nimetlerde bulundum; fakat size nimetimi tam verdim; dininizi kemale erdirdim. Din olarak da İslam'dan razı oldum." buyuruyor. Öyleyse, i'la-yı kelimetullah, Allah'ın hoşnut olduğu kâmil dini muhtaç gönüllere duyurmaktır ki, neticede yine O'nun rızası vardır.

İnanıyor muyuz; öyleyse...

Bir insan, Allah'ın rızasını dert edinmiş, hayatını ona bağlamışsa, onun dışında başka hiçbir şey düşünmüyorsa, ona "rıza insanı" veya "rıza eri" denebilir. Eğer sen, Allah'a imanla şahlanmış bir rıza eriyen artık yerinde duramazsın, sürekli O'nun hoşnutluğuna ulaştıracak yollar, vesileler ararsın. Eğer gerçekten inanmışsan, imanın va'd ettiği şeyler karşısında lâkayt kalmazsın. Çünkü iman ebedî saadet va'd ediyor, beşerin yaratılış gayesini ruhlara duyurduğu gibi kainatı dahi aydınlatıp sebep-i hilkatini okutturarak insanı dünyada vahşetten, ötede de zulûmat-ı ebediyeden kurtarıyor. Yirmi üçüncü Söz'de ifade edildiği gibi; ancak iman sayesinde her şeyin yüzü aydınlanıyor. İman sayesinde, kâinat bir gündüz rengini alıyor, nur-u ilâhî ile doluyor.

Geçmiş, büyük bir kabristan olmaktan kurtulup, mazinin her bir asrı bir nebinin veya evliyanın taht-ı riyasetinde vazife-i ubudiyeti ifa eden insanların meşheri haline geliyor. Fırtına, zelzele ve tâun gibi hadiseler, birer vazifeli memur oluveriyor. Hatta, ölüm bile, hayat-ı ebediyenin mukaddimesi ve kabir, saadet-i ebediyenin kapısı olarak görülüyor. Evet, ahiretin aydınlanması da, ebede namzet olan insanın ebediyeti elde etmesi de imana vabestedir. Sen ebediyete ancak onunla mazhar olursun. Cenâb-ı Hakk'ın cemâl-i bâkemâlini görmeye ancak onunla ulaşabilirsin. İşte, sen bunlara inanıyorsan, ebedî azaptan kurtulup gönlünce yaşamanın cennette olacağına iman varsa, kendi çevrene karşı nasıl lâkayt kalırsın! Annen, baban, dayın, teyzen, yakınların, akrabaların ve sevdiğin insanlar, bir yerde oturup beraber çay içtiğin kimseler. nasıl lakayt kalırsın onların akıbetine...

Evet, peygamberlikteki derinlik de bu noktadadır. Abdülkuddüs Hazretleri diyor ki: "Hazreti Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) Mirac'da gökler ötesi âlemlere gitti, Sidretü'l-Müntehâ'ya ulaştı, Cenâb-ı Allah'la konuştu. Fakat, cennetin câzibedar güzellikleri O'nun başını döndüremedi, bakışlarını bulandıramadı. Döndü, ümmetinin arasına geri geldi. Allah'a yemin ederim, eğer ben oralara gitseydim, o mertebelere ulaşıyordum, geriye dönmezdim!" Onun bu sözlerini değerlendiren başka bir Hak dostu diyor ki; "İşte nebî ile velî arasındaki fark budur. Biri sürekli O'na doğru gidiyor; vuslat peşinde, üns billah peşinde, maiyyet peşinde.. Beriki oraya ulaşıyor, Allah'la maiyyetini devam ettiriyor, bir ayağını oraya pekçe koyuyor; fakat, Hazreti Mevlânâ ifadesiyle, diğer ayağını yetmiş iki millet içinde döndürüyor, tattıklarını onlara da tattırmak, duyduklarını onlara da duyurmak, onları da zirveye ulaştırmak istiyor." İşte peygamberâne tavır, peygamberâne azim budur; peygamber enginliği, peygamberâne vicdan genişliği herkesi kabulde, duyduklarını herkese duyurma gayretinde gizlidir.. Bu açıdan, Allah'a, ahirete inanan bir insan, i'lâ-yı kelimetullah vazifesinden müstağni kalamaz; gerçekten yürekten inanmışsa başkalarına da duyurmayı gönlünden, kafasından çıkaramaz.

- İ'lâ-yı kelimetullah; Rabb'imizin ve Efendimiz'in isminin dört bir yana ulaşması ve insanların cehalet zulûmatından kurtulup imanın aydınlığına ermeleri için eda edilen bir vazifedir.
- İ'lâ-yı kelimetullah vazifesi, en kutsal vazifedir. Eğer, Allah nezdinde ondan daha kutsal bir vazife olsaydı Cenâb-ı Hak peygamber efendilerimiz gibi en seçkin kullarını o vazifeyle gönderirdi.
- Allah'a ve ahirete inanan bir insan, i'lâ-yı kelimetullah vazifesinden müstağni kalamaz; gerçekten yürekten inanmışsa başkalarına da duyurmayı gönlünden, kafasından çıkaramaz.

Mukaddes Vazife

Bugün Allah rızası için yapılacak dünya kadar iş var. Öyle bir iş ki, dünyevî cihetle bin defa İstanbul'un fethine takaddüm eder; gavsiyetten, kutbiyetten çok önce gelir. Bu iş, O'nun aleme tanıtılması, Hz. Muhammed aleyhisselam'ın muhtaç ruhlara duyurulmasıdır. Öyleyse, bırakalım büyük iddiaları, boş lafları da bu vazifeyi yapmaya çalışalım. Dinimizi doğru bir şekilde başkalarına duyurma yolları arayıp bulalım. Allah'ın bize nasip ettiği bu eşsiz hakikatleri

çocuğuyla genciyle, kadınıyla erkeğiyle bütün dünyaya birden nasıl duyurabiliriz, bunun derdiyle dertlenelim. Onun için, “En önemli mesele müslümanlarda yeniden bir kere daha İslamî heyecan uyarmaktır” dedim. kendilerini unutacak ve sadece beşerin ebedî saadetini düşünecek kadar, bir kere daha dinî heyecan uyarmak. Zaten sadece nefsimiz için yaşıyor ve kendimizi hatırlıyorsak, hatırlanması gerekli olanı hatırlayamayız. Bizi mahveden de yalnızca kendi nefsinin düşünen insanların kabalıkları değil midir?

Ayrıca, yapmamız gereken işin keyfiyeti çok önemlidir. Biz Allah’ın rızasını kazanmak için İ’la-yı kelimetullah vazifesinde bulunmaya çalışıyoruz. Yeryüzünde bundan daha yüce ve daha mukaddes bir vazife de bilmiyoruz. Bu vazife cennetlere tercih edilir. Birinin hidayetini vesile olacağımız zaman cennet kapılarının yedisi, sekizi birden açılrsa, bize “içeriye buyurun” dense, teşrifatçılar bizi istikbâl etse arkada hidayeti söz konusu olan o şahsı düşünüp, “biraz durun, ben şununla bir müddet meşgul olayım, sonra gelirim oraya.” diyebileceğimiz kadar mukaddestir bu vazife. Bu sözü daha ileriye de götürebilirim... Yani; herkesin O’na doğru koştuğu, uçtuğu Cemâlullah’ı müşâhede meselesinde bile “Ya Rab! Tek gelmemek için şunu da yanımda getirmek istiyorum, bana bir dakika müsaade buyur.” desek sezâdir. Gerçi, vuslata karşı dayanma aşğın ölümüdür. “Bir dakika müsaade et” demek bu mesleğin yolcuları için bir ölüm olsa da, onlar “hele biraz daha yanayım.” der ve bir insanın daha imanının kurtulmasını herşeye tercih ederler.

Bir-iki kişi tanıyıp kabul etse ne olacak, diyemeyiz. Bu vazifeyi yaparken anlattıklarımızı insanların kabul edip etmemesi ya da “evet” diyenlerin sayısı da bizi çok alakadar etmez. Ardına düştüğümüz şey sadece hayalimize yerleştirdiğimiz yüksek idealimiz ve gayemizdir, Allah’ın rızasıdır. İnsanların gönüllerine girip kabul ettirmek bizim elimizde değildir. Ne var ki, Cenab-ı Hakk’ın izin ve inayetiyle damlalar bir araya gelir, zamanla bir çaya, bir çağlayana dönüşür. Şimdiye kadar da hep öyle olmuştur.

Vazife çok büyük. İsterseniz “Biz o işin eri değiliz” deyin. O da meselenin ayrı bir derinliği. Hiçlikten varlığa yürümek.. O kutlu Zat da, “Hiç ender hiç olan bu kardeşiniz” diyor. Evet, kendini “hiç” olarak görmek çok önemlidir; aynı zamanda bu, meselenin en derin yanıdır. Ben’in (enaniyetin) burnunu kıran bir balyozdur o. Ve hepimizin böyle bir balyoza ihtiyacı var. Ene’nin burnunu kırdığımız zaman “hüve-O” görünür.

Allah sizi çağın Ebû Bekirleri yapsın, başka ne diyeyim. Cenab-ı Hak her birinizi tutup bir yere koymuş. Başkasını değil sizi tutmuş, başka yere değil bulunduğunuz mekana koymuş. Öyleyse düşünmek lazım, “Bizi hangi hikmete binâen buraya koydu. Abes iş yapmayacağına ve her işinde hikmetler bulunduğuna göre, acaba ne istiyor bizden?” Sekizinci Söz’de dendiği gibi: “Ey bu yerlerin Hâkimi! Senin bahtına düştüm, Sana dehalet ediyorum ve Sana hizmetkarım. Senin rızanı istiyor ve Seni arıyorum.” Ey bizi bu gurbete atan Allahım, bundan muradın ne ise onu benim vicdanıma duyur. Ve sadece duyurmakla kalma, beni o duyguyla doyur. Bu işin hakkını vermeye, bu vazifenin gereğini yapmaya muvaffak eyle, demeli. Hiçbir şey öyle tesadüf ve raslantı gibi görünmüyor. Belli ki her hadiseyle kendini anlatan biri var. O bizi çölün ortasına da atsa bizimle bir şey yapmak istiyordur; bizden bir muradı vardır. Öyleyse şaşkınlığa düşmemek, O’na sığınmak ve bizden istediğini yerine getirmek lazımdır.

Bu duygularla hareket eder, yaptıklarımızı bir sorumluluk olarak yerine getirir ve bütün başarılarımızı O'ndan bilirsek, işin kaynağını bulur ve berekete ereriz. Yoksa, kaynağa karşı gaflet, onun etrafında dönüp durduğumuz halde bizi susuzluktan öldürür. Önemli olan O'nu bulmak, kendimizi nazara vereceğimize "O" demektir. Niye öyle küçük şeylere dayanacağız ki? Kevn ü mekanları evirip çeviren, kabza-yı tasarrufunda tutan, tesbih taneleri gibi döndüren Sonsuz Kudret varken, kıskançlık ve öldüren bir hırs derecesinde O'nu nazara vermek varken, niye sinek kanadı mahiyetindeki nefislerimizden bahsedeceğiz ki? O sinek kanadı yok değil, var; ama o kanadı da yine O yaratmış. Öyleyse hep O'nu söylemeli, O'ndan bahisler açmalıyız. Mecnun'a deseniz ki, "Gel seninle sohbet edelim." Başlasanız söze; güllerden, çiçeklerden dem vursanız; o hayret içinde kalacak, "Bunlara ne oluyor ki, Leyla varken başka şeyden bahsediyorlar." diyecektir. O halde, niçin biz bütün gönüllerin Leylasına karşı gafil yaşayalım. O herşeyle gürül gürül kendini ifade ediyor. Bize de, kendisini duyacak kulak, sezecek gönül ve kitabını okuyacak göz vermiş. Niye gaflet edelim, neden bakışı, duyusu ve sezişi değerler üstü seviyeye yükseltmeyelim ki! O'nu nâmütenâhî değerlendirme mümkünken ve nâmütenâhîye bağlı olan herşey sonsuzluk kazanıyorken biz niçin meseleyi kendi değersizliğimize bağlayalım?

Bu düşüncede olunmazsa dünya hayatı yaşanmaya ve ebedî bir hayat varken burada kalmaya da değmez. İnsan kıymetli şeyler yapmalı. Her gün bir kere daha Cenneti kazanmalı. Her gün bir kere daha Rabbini tanımalı. Her gün bir kere daha değişik buudda mehâfet ve mehâbet atmosferi içinde bulunmalı ki, yaşamaya değsin. Hayat O'nunla irtibatlı götürülürse hayattır. Yoksa cismen ölü olmayanlara da Kur'an ölü nazarıyla bakıyor. "İNneke lâ tüsmi'ü'l mevtâ - Ölülere duyuramazsın" diyor. O'nu duymayan gönüller ölüdür. O'nunla beraberlik arkasına düşmeyenler, her gün bir adım daha kendini O'na yakın hissetmeyenler ölüdür. Hayatını O'nun rızasına bağlı götürmeyenler, O'nun huzurunda duruyor gibi davranmayanlar -derecelerine göre- ölüdür.

Ayrıca, dünya hayatı itibarıyla bazı şeylerden mahrum yaşamak da çok önemli değildir. Bazen insanın aklına yurt-yuva, köşk-kasr gelebilir, bence bu konuda da Yunus gibi davranmalı ve "Bana Sen'i gerek" demeli. Hatta, "nasıl olsa ötede verirler" gibi bir beklenti ve telakkî bile, bir makama göre, O'na karşı saygısızlık olur. O ister verir, ister vermez. Velâyet talebinde bulunmak bile O'nunla olan münasebetimize olumsuz tesir eder. Bizim duygu ve niyazımız "Senin sürekli teveccüh buyurduğun ümmî, aciz, zavallı, fakir, muhtaç ve fakat Sana müştak bir abd eyle." şeklinde olmalıdır. Cenâb-ı Allah, tebcil makamında "Sübhanellezî esrâ bi abdihi" diyerek İnsanlığın İftihar Tablosu'nu bir abd, kul olarak tavsif etmiştir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) kul peygamberdir, melik değil.

Şeytanın gemleri

Lokman aleyhisselam oğluna, "Evladım, namazı hakkıyla ifa et, iyiliği yay, kötülüğü de önlemeye çalış ve başına gelen sıkıntılara sabret! Çünkü bunlar azim ve kararlılık gerektiren işlerdendir." (Lokman, 31/17) buyuruyor.

Emir mahiyetinde dört nasihatte bulunuyor: namaz kıl, emr-i bil m'aruf yap, nehy-i anil münkerde bulun ve bunları yaparken başına gelebilecek musibetlere karşı dişini sık, sabret. Çünkü, azim ve kararlılık gerektiren çok kıymetli bu üç ameli eda edenleri şeytan ve aveneleri pek hoş karşılamaz ve rahat bırakmazlar; tahditlere, sıkıntılara, eziyetlere, takiplere, esaretlere, sürgünlere... maruz bırakırlar. Hatta ölümle tehdit eder, fırsat bulurlarsa zehirler, darağaçları hazırlar ve ne yapıp edip ilâ-yı kelimetullah vazifesinin yapılmasına mani olmaya çalışırlar.

Bu kavga, ta Hazreti Adem'e karşı şeytanın düşmanlığıyla başlamıştır, günümüzde de devam etmektedir. Üstad, "Mühim ve büyük umûr-u hayriyenin çok muzır mânileri olur. Şeytanlar o hizmetin hâdimleriyle çok uğraşır." demiyor mu? Eğer hayırlı işlerin arkadaysanız, şeytan ve onun cinnî-insî dostları sizinle de uğraşacaklardır. Peki neden başkalarıyla uğraşmıyorlar? Niye uğraşınlar ki?

Anlatılır ya: Birisi, caminin önünden geçerken bakmış ki orada başka biri bekliyor. "Sen kimsin, burada ne bekliyorsun?" diye sormuş. Karşıdaki cevap vermiş: "Ben şeytanım, şu camiden çıkacak insanları bekliyorum. Elimdeki şu gemleri onların kafalarına vuracak ve istediğim tarafa yönlendireceğim onları." Adam tekrar sormuş; "Benim için getirdiğin gem hangisi?" Şeytan cevap vermiş: "Senin için gеме lüzum yok ki; sen zaten kendi ihtiyarınla arkamdan koşturup duruyorsun." Evet, tabiatı dalalete, küfre kilitlenmiş bir varlıktır şeytan. Başka şeyleri düşünmeye, faydalı işleri mülâhazaya almaya içinde hiç boşluk kalmamıştır onun. Mütemâdî kine, nefrete, düşmanlığa kilitlenmiştir..

Ebû Leys Semarkandî, Tenbîh'ül-Gâfilîn'in son bahsinde Peygamber Efendimiz ile şeytanın karşılaştığından, Efendimiz'in ona on tane soru sorduğundan bahsediyor. Soruların birinde Peygamber Efendimiz, "En çok kimden nefret ediyorsun?" deyince "Senden" diye cevap veriyor mel'un. Elbette O'ndan nefret edecektir. Çünkü O'nun, kâinatın yüzüne serptiği nurlarla varlığın manası ve mahiyeti okunmuş; şeytanın oyunları bozulmuştur. Çünkü O olmasaydı eşyanın mahiyeti anlaşılamayacaktı.. O olmasaydı biz enbiyayı tanıyamayacak.. O olmasaydı dünya ve ukbâyı anlayamayacaktık. Elbette şeytan onun düşmanı olacaktır. Ondan sonra da derecesine göre, peygamber vârislerine düşmanlık edecektir.

OSMAN GAZİ

Osman Gazi çadırının içinde yatıyor, başucundaki fitili kısılmış kandilin aydınlattığı ışık solgun yüzüne vuruyor, ara sıra gözlerini başucunda bekleyen gazilere, alperenlere, yiğit dostlarına çeviriyordu. Belli ki hayatının son anlarını yudumlamaktaydı. Bir taraftan ölümün ayrılık oku yüreğini kavururken, bir taraftan da görevini yapmış olmanın iç huzuruyla ruhunu teslim etmeye hazırlanıyordu. Yerine Orhan Gazi gibi yiğit, mert bir oğul bırakıyordu. Kulakları Bursa'nın fetih müjdesindeydi. Eğer bu müjdeyi alırsa gözü açık gitmeyecekti.

Ömrünü at sırtında gaza yollarında geçiren Osman Gazi'yi fetih düşüncesi her zaman etkilemişti. Gözünde bir ideal için adanan günler canlandı. Hayal kuşu onu alıp çok ötelere, kara yağız bir delikanlı olduğu zamanlara taşıdı. Söz vermişti; her zaman pazusunun hakkını verecek, kılıcını Bizans kâfirlerine karşı, ilay-ı kelimetullah için

kullanacak, aman dileyene asla ilişmeyecekti. Doğup büyüdüğü Söğüt bir işaret parmağı konumundaydı. Bu işaret parmağı daima batıyı gösterecek, doğudaki Türkmen gruplarından ve diğer beyliklerden destek alarak Bizans'ın içlerine doğru sokulup köhne saltanatın gücünü kıracaktı. Bu büyüklerden büyük davasında Osman Gazi'nin manevi desteğe ihtiyacı vardı. Bu dönemde Anadolu'da Türk İslam çiçeğinin açması için çabalayan gönül sultanları bulunmaktaydı. Osman Gazi bu gönül sultanlarından ve ahîlerden biri olan Şeyh Edebalı'nın ikliminden faydalanmaya çalışır, sık sık onun sohbetlerine katılırdı. Bir gün yine fikirlerinden çok istifade ettiği Şeyh Edebalı'yı ziyarete gitmişti. Mana yüklü sohbetlerle geçen unutulmaz bir gecenin ardından Osman Gazi istirahat için odasına çekildi. Fakat tam yatmak üzereyken rafta duran İlahi Kalam dikkatini çekti.

Kuran-ı Kerim olan odada uzanmanın saygısızlık olacağını düşünerek yatağının içinde doğruldu. Eline aldığı ilahi fermanın güzelliğiyle kendinden geçerek Kuran-ı Kerim okudu. Sonunda oturduğu yerde yorgunluğun ve uykusuzluğun etkisiyle uyuyakaldı ve kendisini rüya şehrinin kapılarında buldu. Rüyasında Şeyh Edebalı'nın göğsünden çıkan bir hilalin biraz yükselip büyüyerek dolunay şeklini aldığını, daha sonra kendi göğsüne girdiğini, ardından kendi göğsünden çıkan bir çınar ağacının, filizlenmeye başladığını, hızla güzelleşip büyüyen bu ağacın dallarının dört bir âlemi kapladığını gördü. Ağacın gölgesinin altında nehirler, dağlar, ormanlar, yemyeşil vadiler, pırıl pırıl şehirler, bu şehirlerde her milletten insanlar yer almaktaydı. Osman Gazi'yi bu güzel rüyasından okunmakta olan sabah ezanları uyandırdı. Gördüğü rüyadan çok etkilenmiş, ilahi mesajlarla dolu olduğuna inanmıştı. Hemen soluğu Şeyh Edebalı'nın yanında aldı. Rüyasını anlattıkça Şeyh Edebalı'nın yüzü aydınlanıyordu. Osman Gazi'nin içine işleyen sesiyle şunları söyledi:

-“Müjde Ey Osman! Allah-ü Teâlâ sana ve soyuna saltanat nasip etti. Bu devlet bütün cihana uzun yıllar adaletle hükmedecek, içinde Müslüman, gayr-i Müslim, Türk, Arap, Rum değişik millet ve dinden insanlar huzur içinde yaşayacak. Benim kızım Mal Hatun da helalin (hanımın) olacak.

Osman Gazi'nin tahta geçmesi.

Ey oğul gözün aydın, kılıcın keskin olsun.”

Osman Gazi Şeyh Edebalı'nın müjdesini aldığı o günden sonra âleme daha farklı bakar olmuş, gaza arkadaşlarıyla kenetlenmiş, daha bir inanç ve kararlılıkla yürür olmuştu. İdeali büyüktü. Ezan-ı Muhammedi'yi dört bir yana götürecekti, adaleti tesis edecek, içerisinde insanların huzur ve esenlikle yaşadığı bir cihan devleti kuracaktı. Söğüt'te 1299 yılında bağımsızlığı ilan ederken de bu düşünceler vardı kafasında. Akça Koca, Gazi Abdurrahman, Aykut Alp ve Konur Alp gibi komutanlar ve beylerle Bizans'a karşı fetihlere girişti. İnegöl, Karacahisar, Bilecik, Yenişehir ard arda fethediliyordu. Karahisar ele geçiriliyor, böylece İznik ve İzmit bölgeleri Türklerin hâkimiyetine giriyordu. Bir avuç sevdalı gönülle alperenleriyle Bizans ordusu ve tekfurları art arda yenilgiye uğratılıp üst üste zaferler kazanılıyordu. Osman Gazi 66 yıllık ömründe ahlakının güzelliği, adaleti ve merhametiyle herkesin takdirini kazanmıştı. Köse Mihal

gibi niceleri onun müsamaha ikliminde İslamiyet'le tanışıp gaziler safına katılmıştı. İşte şimdi de Bursa düşmek üzereydi, Osman Gazi'nin kulağı fetih mjdesinde, dili yiğitleri için duadaydı. Son birkaç nefesini de bu uğurda tktmek istiyordu. Güçlükle oğlu Orhan Bey'i yanına çağırttı. Oğluna karşı son vazifesini yerine getirmek, ona vasiyette bulunmak istiyordu. Gözlerini sevgili Orhan'ına dikerek, yüreğinin içinden kopup gelen bir sesle ağır ağır konuşmaya başladı:

-Oğul! Din işlerinde gevşeklik gösterme. Çünkü farzların yerine getirilmesini sağlamak din ve devletin kuvvetlenmesine sebep olur. Dindar olan, tecrübe sahibi bulunan kişilere görev ver. Sefahate düşkün, haram işlemeye yatkın kişilere görev verme. Allaktan korkmayan kullarından da ekinmez.

Allah rızası için bir ömür boyu sadakatle çalışan devlet adamlarına ihsan ve ikramda bulun. Âlimleri, sanatkârları, fazilet sahiplerini, edip ve yazarları her zaman gözet, Onlara her türlü kolaylığı sağla. Âlimler, arifler, memleketinde çoğalsın ki din ve devlet işleri ilerlesin.

Allah- Teâlâ'nın hakkını ve tebaanın hakkını her zaman gözet. Dinimizin tayin ettiği Beytülmal'deki gelirin ile kanaat eyle, israftan sakın. Halkına karşı her zaman adaletli ol, zulme asla taraftar olma. Her işinde Allah'ın yardımına sığın. Halkının her daim hoşnutluğunu ara. Onların gönüllerini kazanmayı en büyük nimet bil.

Orhan Bey sknetle babasını dinliyor, kalbinin ta derinliklerinden bütün bunları yapabilmesi için Yaradan'ından nusret (yardım) talep ediyordu. Osman Gazi sözlerini bitirirken işaret parmağını Bursa istikametine çevirdi. Bu bir hedef gstermeydi. -Beni Bursa'ya gmnz.

Son sözlerini söyleyen Koca Gazi destansı yaşanan, samimiyetle süslenen bir hayata gözlerini yumdu. Geride sadece birkaç at, bir kat elbise, bir çift çizme, eyer takımı, tuzluk, kaşıklık, misafirlere ikram için beslenen yüz kadar koyunla, birkaç çift de öküz bırakarak. Bir de koskoca bir sevda. Bu sevdanın adı Osmanlı Devleti olacak, altı yüzyıl  kıtaya İslam ahlakını, adalet ve sevgiyi yayacaktı. Allah, şeyh Edebalı'nın zaviyesinde o gece okuduğu her saat Kur-an-ı Kerim'e bir asır ltfediyordu.

RUMELİYE GEçİş

Bizans İmparatoru taht mücadeleleri ve i karışıklıklarla sarsıntı geçirmekteyken bu durumdan faydalanmak isteyen Sırp ve Bulgarların saldırısına uğradı. Zor durumda kalan imparator, damadı Orhan Bey'den yardım istedi. Osmanlı kuvvetlerinin desteğiyle Bizans saldırılardan kurtarıldı. Bunun zerine imparator, yardımlarına karşılık Orhan Bey'e impe Kalesi'ni verdi. Süleyman Paşa komutasında Rumeli'ye geçen Türk yiğitleri, denizciliği iyi bilen Çanakkale Boğazı ve çevresini çok iyi tanıyan Hacı İlbeyi, Ece Halil, Gazi Fazıl, Evrenos Bey gibi beylerle (bu beyler Karesioğulları'nın alınmasıyla Osmanlı hizmetine girmişlerdir.) fetihlere başladılar.

Osmanlı Devleti Rumeli'deki halka karşı son derece adaletli ve mäsamahakâr bir yönetim modeli sunarak onları dinlerinde ve yaşam tarzlarında serbest bırakmıştır. Ayrıca Bizans ile kıyaslanamayacak ölçüde az ve insafli vergiler almıştır. Bizans'ın baskısından, Rum tekfurların insafsız davranışlarından yaka silken halk Osmanlı'yı adeta kurtarıcı gibi karşılamıştır. Ayrıca fetihlerin kalıcı olması, Rumeli'nin şenlenmesi, Türk İslam kimliğinin kazanılması, olağan karışıklıkların önlenmesi için Yörüklerden bir kısmı bölgeye göç ettirilmiştir. Rumeli'de dalga dalga yayılan fetih hareketleri karşısında Avrupa devletleri endişeye kapılsalar da kendi aralarında mücadele halinde olduklarından herhangi bir tepki gösterememişlerdir.

DEVLET TEŞKİLATI

Orhan Bey döneminde yeni beldeler fethedilip, sınırlar hızla genişlerken bir taraftan da devlet teşkilatının temelleri atılıyordu.

Mükemmel bir idareci olan Orhan Bey devletin sağlam temellere oturması için yeni müesseseler ile desteklenmesi gerektiğini çok iyi biliyordu. Bu dönemde devlet yönetiminde büyük öneme sahip, hükümdarın danışma meclisi durumundaki divan teşkilatı oluşturulmuştur. Ayrıca fetihlerin kalıcılığının sağlanması, ülke içi istikrar ve düzenin oturtulması için ilk düzenli ordu kurulmuş, ekonominin sağlam temellere oturması için ilk gümüş para (ilk bakır para Osman Bey döneminde) bastırılmıştır. Osmanlı Devleti'nin ilim merkezi haline gelmesi için ilk medresenin kurulması da Orhan Bey dönemi gelişmelerindedir.

Osmanlı'yı Devlet-i Âliye Yapan Sırlar

Doğuda Hazar Denizi ve Basra Körfezi'ne; kuzeyde Polonya, Ukrayna ve Rusya'nın bir bölümüne; güneyde Sudan, Eritre, Somali ve Yemen'e; batıda Avusturya'dan Cebelitarık Boğazı ve Fas'a uzanan bir devletti Osmanlı.

Bilecik, Söğüt, Domaniç yaylalarında küçücük bir beylik; hattâ aşiretti başlangıçta... Cihan devletine çekirdek olacak bir aşiret: Oğuzların Bozok kolunun Kayı aşireti... 1281'de Ertuğrul Gazi'den Osman Bey'e 4.800 km² toprak devreden bu aşiret, 1590' lara gelindiğinde, yaklaşık 20 milyon km²'ye hükmediyordu. Tarihte hızlı büyüyen ve Osmanlı'dan daha büyük topraklara hükmeden başka devletler de oldu. Ama hiçbirisi ırk, dil, din, mezhep, kültür farklılığı bulunan bir topluluğu bir arada, huzur içerisinde bu kadar uzun süre yönetememişti. Bir cihan devleti olmak, Anadolu'daki o kadar beylik içinde Osmanoğulları'na nasip olmuştu. Ulaşım ve haberleşme imkânlarının günümüzle kıyas bile edilemeyeceği bu süre boyunca, bunca farklı yapıdaki topluluğu idare edebilmenin bir sırrı yahut sırları olmalıydı. Peki, Osmanlı'yı küçük bir beylikten üç kıtaya hükmeden ulu bir devlet hâline getiren bu sırlar nelerdi?

Osmanoğulları, bir uç beylik olarak Bizans sınırında kurulmuştu. Coğrafi konumunun elverişliliği ile Bizans'a doğru kolaylıkla büyüyelebilecekti. Bizans yıkılmak üzere olan bir devletti çünkü. Çok ağır vergiler yüklenen Bizans halkı, adaletsizlikten, yöneticilerin keyfi uygulamalarından bıkip usanmıştı. Osmanlı Devleti, daha kuruluşundan itibaren çevredeki Hristiyan halkın sempatisini kazanmıştı. Adalet ve hoşgörüsünü duyan Bizanslılar, Osmanlı idaresine girmeyi tercih eder

olmuştu. Osman Gazi, komşularının çoğu ile iyi münasebetler kurmuş ve Rumların çoğu, Osman Gazi'nin safına geçmişti. Sözelimi Harmankaya Tekfuru Köse Mihal, inandığı değerleri hakkıyla temsil eden Osman Gazi'deki güzel vasıflara hayran kalmış, sonra da Müslüman olmuştu. Bizans Tekfuru Köse Mihal'in torunları asırlarca serhat boylarında at koşturan akıncı sülalesi Mihaloğulları hâline gelmişti. Ne şehitler vermiş, ne gaziler çıkarmıştı kim bilir...

Çiçeği burnunda genç devlet, Balkanlarda fethettiği yerlerdeki gayrimüslim halkın her türlü hukukunu garanti altına almıştı. Çünkü onlar, "Vediai Hâlikı Berâyâ", yani Allah'ın (celle celâluhu) birer emanetiydiler.

Osmanlı'nın kendinden olmayanlara bile gösterdiği hoşgörü herkesin dikkatini çekiyor, dostluğu aranıyor, isimlerinin Osmanlı'yla birlikte anılması onlara heyecan veriyordu. Bunu fetihten sonra Bursa'yı niçin teslim ettikleri sorulduğunda; "Sizin devletinizin günden güne yükseldiğini, buna karşılık bizim devrimizin bittiğini anladık. Babanızın yönetimine giren köylülerin bir daha bizi arayıp sormadıklarını ve rahat olduklarını gördük. Biz de bu rahatlığa heves ettik." sözleriyle kendileri ifade etmişlerdi.

Âşık Paşazâde, Süleyman Paşa'nın Taraklı Yenicesi'nin fethini müteakip nasıl adalet ve insaf ölçüleri dâhilinde muamele ettiğini, Bizans köylülerinin: "Ne olaydı bunlar bize kadim zamandan bey olaydı." dediklerini ve çoğunun, kendiliğinden Müslüman olduğunu nakletmiştir.

Osmanlı'nın dillere destan adaletinin farkında olanlardan biri de Boğdan Bey'i Büyük Stefan'dı. Oğullarına: "Belki de yakında himayeye muhtaç olacaksınız. Asla Rus'a yanaşmayın, sizi yok eder. Kendinizi Osmanlılara emanet edin, kadar adil ve merhametlidirler." demesi, Stefan'ın bu farkındalığının tezahürüydü.

Osmanlı Devleti kurulduğu yıllarda Anadolu'da siyasî birlik yoktu. Anadolu Selçuklu Devleti, Köseadağ Savaşı sonrasında siyasî ve askerî gücünü tamamen kaybetmiş, İlhanlılara bağımlı hâle gelmişti. İlhanlıların hâkimiyetini kabul etmek istemeyen Türkmen beyleri ise, Anadolu'nun batısında beylikler kurmuştu. İkinci beylikler dönemi denen bu parçalı yapı böyle uzun süre devam edemezdi. Bir lider çıkacak ve diğerleri hizaya geçecekti. Ne var ki, herkes bu liderin kendisi olduğunu düşünüyor ve bunu diğerlerine kabul ettirmeye çalışıyordu. Böylece Karamanoğulları, Germiyanogulları, Hamitoğulları, Candaroğulları, Osmanogulları gibi beylikler arasında Anadolu Selçuklu Devleti'nin yerini alma mücadelesi başladı.

Beyliklerin yüzölçümü en küçük olanıydı Osmanogulları. En küçük olanı ama ihtimal ki, en çok ilmi siyaset bilenydi... En küçük kardeş, kuruluş döneminde akıllıca bir politika izleyerek diğer beyliklerle çatışmaya girmemeye çalışıyor ve barışçı bir siyaset takip ediyordu. Zîrâ onlar düşman olamazdı... Onlar dindaştı... Onlar soydaştı... Onlarla karşı karşıya gelmemek, iyi geçinebilmek için elinden geleni yapıyor; kız alıp kız veriyor, akrabalık bağları tesis etmeye çalışıyordu. Murad Hüdevendigâr, oğlu Bayezid'e Germiyan Beyi'nin kızını almıştı sözelimi. Bu arada gelinin de hatırı sayılır bir çeyizi vardı: Kütahya, Simav, Emet ve Tavşanlı toprakları... Hamidoğulları Beyliği ile iyi münasebetler kurmuş ve Hamidoğulları'ndan Isparta ve Göller Yöresi'ni satın almıştı. Kendini Anadolu Selçuklu Devleti'nin varisi gören Karamanoğlu ise,

Osmanlı'yı en çok uğraştıran beylik olmuştu. Onlarla da iyi münasebetler kurmaya çalışmış; hattâ kızını ona gelin vermişti. Ama hiçbir gayreti netice vermemiş, ne zaman gaza için Batı'ya yönelse sırtına yediği hançerlerden biri, Karamanoğlu hançeri olmuştu. Bunun bir sonu olmalı değil miydi? "Mânîi gazaya gaza" yapılması elzem olmuştu artık. "Manii gaza" olanlara hadleri bildirilmeliydi. Öyle de olmuştu. Lazım olan yapılmış, nush ile uslanmayan takdir edilmiş ve Anadolu Türk siyâsî birliğinin temelleri sağlamlaştırılmıştı.

Osmanlı'yı kısa sürede büyüten en önemli sebeplerden biri de İ'layı Kelimetullah, yani Allah (celle celâluhu) isminin yayılması, yüceltilmesi anlayışı idi. Toprak almak, nam salmak, kuvvet gösterisinde bulunmak değildi bunca fethin gayesi. "Son Davet"i daha çok kişiye ulaştırmaktı. Osman Gazi bunu: "Oğul, bizim gayemiz toprak almak sevdası değildir, Allah'ın (celle celâluhu) adını yaymak davasıdır." sözleriyle ifade etmişti.

Rumeli'ye ilk geçen Orhan Gazi olmuştu. Padişah değişmiş; lâkin hedef değişmemişti. O da bayrağı: "...İ'layı Kelimetullah azmi iki kıtaya sığmayacak kadar büyük bir davadır." diyerek teslim etmişti oğluna. Son sözleri "Attan inmeyesüz." olan ve şahadet diplomasını Kosova'da alan 1. Murad'dan sonra gelenler de farklı değildi. Fatih Sultan'ın Trabzon'un fethi esnasında: "Ey oğul! Bu Trabzon'a bunca zahmet nedendir?" diye soran Sâre Hatun'a verdiği; "Ey ana, bu zahmet din yolundadır. Zîrâ bizim elimizde İslâm'ın kılıcı vardır. Eğer bu zahmeti çekmezsek bize gazi demek yalan olur." cevabı da hedefin değişmediğini gösteriyordu. İman aynı imandı, cehd aynı cehddi çünkü. 2. Bayezid'in seferlerden sonra üzerindeki tozu toprağı silkeletip "Allah'ın (celle celâluhu) cihad emrine uyduğumun bir nişanesi olsun." diye o tozlardan bir tuğla yaptırması, Kanunî'nin 72 yaşında "Öleceksem rahat döşeğimde değil seferde cihad üzere ölmeliyim." deyip Zigetvar Kalesi'nin fethinden bir gün önce harp meydanında vefat etmesi de aynı imanın tezahürüydü.

Osmanlı hükümdarları, ilim ve din adamlarına hak ettikleri değeri vermiş ve onların nasihatlerine büyük önem vermişlerdi. Rüya tabiri ile Osmanlı'nın işaret fişeğini yakan Şeyh Edebalı için Ertuğrul Gazi oğluna şöyle demişti: "Bak Oğul! Beni kır, Şeyh Edebalı'yı kırma. O bizim boyumuzun ışığıdır. Terazisi dirhem şaşmaz. Bana karşı gel ama O'na karşı gelme..."

Yıldırım Bayezid, Molla Fenari'nin cemaatle namaz kılma konusundaki ikazını dikkate almış, 2. Murad, Hacı Bayramı Velî'nin sohbetine devam etmiş, Fatih Sultan, Akşemseddin'in yanında heyecanlanmış, her zaman ona hürmet göstermişti. Yavuz Sultan, âlimin atının ayağından sıçrayan çamurla kirlenen kaftanını vefatı sonrası sandukasına örttürmüştü. İlimin ve âlimin el üstünde tutulduğu bir devletin büyük devlet olması şaşırtıcı olmasa gerek...

Osmanlı idarecilerinin şahsî kabiliyetleri de devletin büyümesinde çok önemli sebeplerden biriydi şüphesiz. Osman Gazi'nin takvası, Orhan Gazi'nin ufkunun geniş olması, Murad Hüdavendigar'ın kendini din yolunda feda etmesi, Yıldırım Bayezid'in cesaret ve sür'ati, Çelebi Mehmed'in birlik ve beraberliği sağlamadaki dirayeti, 2. Murad'ın mücadele azmi ve tevazuu, Fatih Sultan'ın yenilgiyi kabul etmeyen ruhu, 2. Bayezid'in velâyeti, Sultan Selim'in İslâm birliği için hizmeti...

Osmanlı'nın 623 yıl cihana yön veren devleti âliye olmasında tesiri olan sırlar arasında şehzadelerin sancak yönetimlerinde tecrübe kazanmalarının sağlanması, Balkanlarda akılcı bir iskân siyaseti uygulanması, devşirme sistemiyle insan kazanılması, Enderun'da donanımlı devlet adamlarının yetiştirilmesi, istişareye ehemmiyet verilmesi, Ahîlik ve Lonca Teşkilâtı ile esnafın düzenlenmesi, tımar sistemi ve en mühimi her işte Allah rızasının esas alınması gibi birçok sebep sayılabilir.

Osmanlı, devleti âliye olmuştu; ama söylenmeden geçilemeyecek bir sebebi daha vardı bunun: Padişahların dinin emirlerine bağlılıkta samimi ve hassas olmaları... Osman Gazi, Kur'ân'ın bulunduğu odada ayaklarını uzatıp yatmıyor, 1. Murad, Kâbe gözünün önüne gelmeden namaza durmuyordu. Çelebi Mehmed mukaddes beldelere ilk sürre alaylarını gönderiyor, 2. Murad vasiyetinde Mekke, Medine ve Kudüs'e hayır adına paralar bağışlıyordu. Fatih, İstanbul'da evvela Eyüp Sultan Hazretleri'nin Türbesi'ni yaptırıyor, Yavuz, mukaddes beldelerin hâkimi değil hâdimi olduğunu ilân ediyordu. Hâsılı bu hususiyetleri taşıyan bir devletin devleti âliye olmasından daha tabîî ne olabilirdi...

Zafer İHTİYAR

GAZALÎ'DEN

Kur'an'ı yaşamak

Bir kısım insanlar her gün hatim ederler. Kur'an-ı Kerim'i çok çabuk okurlar. Hepsini dille okuyup, kalbi ondan gafil olur. Maksudı şu kadar hatim ettim, bugün şu kadar cüz okudum diyebilmektir. Bilmezler ki, bu Mushaf insanlar için yazılmış bir kitaptır. İçinde, emir, nehiy, müjde, tehdit, va'z ve korkutmalar vardır. Tehdit ayetlerini okurken korkmalı, titremeli, müjde ayetlerini okurken sevinmeli, memnun olmalı ve her ayeti kendine ait halle okumalıdır. Va'z ayetlerinde kulak kesilmeli, korku ayetlerinde korkmalı, bütün varlığıyla bu haller içinde olmalıdır. Bütün bunlar kalbe ait hallerdir. Dilin ucunun oynaması, kımıldaması ona ne fayda verir. Böyle olan kimse, padişahın kendisine mektup yazıp, içinde birçok emirler bildirdiği halde, oturup mektuptakileri ezberleyen ve daima okuyan ve ne demek istediğini bilmeyen kimse gibidir.

(Kimyayı Saadet)

SELAHATTİN EYYÜBİ

Selahattin Eyyübi, Kudüs haçlı işgali altında iken, senelerce yüzü gülmedi ve hep ağlayıp durdu. Bir gün hatip minberde gülmenin, tebessüm etme-nin gereğinden bahsetti. Namazdan sonra, hatip yanından geçerken Selahattin hatibin elinden tut-tu ve tarihin hafızasına nakşedilecek şu sözleri söy-ledi:

"Hocam, zannederim sözlerinde benim kastettin. Fakat ALLAH aşkına söyle, Peygamber'in miraca çıktığı mescit, düşmanların elindeyken ben nasıl gülerim ?"

Zaten o büyük insan, Mescid-i Aksayı istirdat edip geri alınca kadar da hep bir çadırda kalmıştı. Böyle yaparken de; ALLAH'ın evi esir iken benim nasıl evim olur ki diyordu.

İşte onlar dinlerini böyle korudu ve dinde onların dini oldu. Şimdi sıra bizde, dine onlar gibi sahip çıkabilirsek! Günümüzde, onu temsil edip yayma manasına dine sahip çıkmak, her mü'minin üzerine farzlar üzeri farzdır. Hiçbir mü'min, bundan müstesna tutulamaz. Evet, her mü'min evvela dini bilmeli, sonra bu dini yaşamalı, daha sonra da kendi hayatına hayat yaptığı dinini başkalarına anlatmalı, onların hayatlarını da bu nur ile nurlan-dırmalıdır. İslam'a göre biz, her mü'mini bu vazife ile vazifeli sayıyoruz.